

Samen op ons Best

Notitie Inwoners- en overheidsparticipatie 2016-2018

Definitief
Vastgesteld op 20 september 2016

IN16-03813

Inhoudsopgave

	Pagina
Inleiding	
Achtergrond en totstandkoming	3
Deel 1	
Naar een betere samenwerking: inwoners- en overheidsparticipatie	5
1.1. Waar gaat de notitie over: afbakening	5
1.2. Context	5
1.3. Posities en rolverdelingen van inwoners en gemeente in vier soorten relaties	6
1.4. Ambitie	6
1.5. Voorwaarden voor het behalen van de ambitie	7
1.6. Samenvatting ambitie en voorwaarden	8
Deel 2	
Lijnen voor de ontwikkeling van inwoners- en overheidsparticipatie	10
• Lijn I: Inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid	11
• Lijn II: Gemeentelijke participatie bij inwonersinitiatieven	12
• Lijn III: Inspireren en laten inspireren	13
• Lijn IV: De gemeentelijke organisatie	14
Deel 3	
Organisatie en financiën	15
3.1 Organisatie	15
3.2 Financiën	15
3.3 Proces	15
3.4 Communicatie	15
Bijlage (IN16-03807)	
Uitvoeringsprogramma Inwoners- en overheidsparticipatie	

Notitie Inwoners- en overheidsparticipatie 2016-2018

Inleiding

Voor u ligt de notitie Inwoners- en overheidsparticipatie 2016-2018. Deze is gebaseerd op enerzijds de ambitie van het college, en anderzijds op de visie van actieve inwoners van Best, bewonersoverleggen en GOEB, gemeenteraadsleden, en management, bestuurders en medewerkers van de gemeentelijke organisatie. Het traject voor de herijking van de bewonersoverleggen diende daarbij mede ter inspiratie en leverde wezenlijke ingrediënten voor deze notitie. De notitie is dan ook het resultaat van onderlinge kruisbestuiving en samenwerking.

In het Beleidsakkoord 2014-2018 'Verbinden met daadkracht' gaat de gemeenteraad uit van een actievere rol van zowel inwoners als gemeente. Van de inwoners wordt verwacht dat zij, daar waar mogelijk, vanuit hun eigen kracht zelf tot oplossingen komen. De gemeente springt bij als dat noodzakelijk is. De gemeente staat oplossingen niet in de weg door onnodige bureaucratie, regeltjes en papierwerk, maar ondersteunt initiatieven. Waar nodig trekt de gemeente de kar en voert regie.

In het traject van de herijking van bewonersoverleggen (bijeenkomsten in 2015) is gebleken dat in de samenleving (en bij de gemeente) een sterke behoefte bestaat aan een (deels) andere rolverdeling en betere onderlinge samenwerking, tot uitdrukking komend in nieuwe (communicatie)instrumenten en vernieuwende participatievormen. Hiermee kan de gemeente bovendien het gevoel van inwoners dat zij hen hoort en serieus neemt versterken. Bij dit alles vragen inwoners aandacht voor de zwakkeren in onze samenleving. Ze willen voorkomen dat deze mensen in veranderende samenleving buiten de boot vallen.

De genoemde ambitie en behoeften, waarin de eigen kracht van inwoners centraal staat, betekenen een trendbreuk met de huidige werkwijze. Ze vragen om nieuwe samenwerkings- en communicatievormen en een deels andere rolverdeling tussen gemeente, inwoners, ondernemers en instellingen.

Inwoners en organisaties van Best tonen al op diverse manieren hun betrokkenheid bij elkaar en de gemeente. Deze betrokkenheid willen we verder stimuleren en ontwikkelen.

Zo nemen inwoners deel aan (gemeentelijke) themagerichte platforms, zoals:

- klankbordgroep Groen;
- bewonersoverleggen en GOEB (thema's kunnen per wijk en moment verschillen);
- cliëntenraden (zoals de Adviesraad sociale voorzieningen en Wmo-adviesraad);
- projectgroep Verkeer en Vervoer.

In het buitengebied sloegen inwoners en gemeente de handen ineen om gezamenlijk de Structuurvisie buitengebied op te stellen.

In De Leeuwerik hebben de inwoners een actieve rol in een pilot om te komen tot een verbeterde en werkbare afvalscheiding.

Inwoners, organisaties en gemeente werkten actief samen om de Dienstverleningsvisie te actualiseren. Het hieruit resulterende motto is: 'Graag en op maat'.

Een diversiteit aan inwonersinitiatieven laat zien dat de Bestse samenleving behoefte heeft aan nieuwe manieren van participatie, samenwerking en communicatie:

- onderhoud van een deel van de openbare ruimte (onderhoudsgroep Groen in Speelheide) en het inrichten ervan (plaatsen van zaken als bankjes, speeltoestellen en een minibieb via het buurtbudget);
- actief aan de orde stellen van verkeerskwesties (Werkgroep GOEB Verkeer);
- buurtsgewijs vergroten van de veiligheid (via WhatsApp buurtpreventie en Next door);

- werkelijk contact door echt naar elkaar te luisteren (Best in dialoog);
- stimuleren van sociale samenhang door Samen Sterk in Speelheide;
- coöperatie Best Duurzaam.

Relatie met de Nota bewonersparticipatie

Deze notitie bouwt voort op een fundament dat het afgelopen decennium is gelegd en geeft richting en impuls voor de komende jaren. In 2008 startte de gemeente met integrale wijkontwikkeling, vier jaar later gevolgd door het vaststellen van de Nota bewonersparticipatie. Beide zaken hebben inwonersparticipatie op de kaart gezet in de samenleving van Best en in de gemeentelijke organisatie. Via de methode integrale wijkontwikkeling hebben we succesvol geëxperimenteerd met nieuwe vormen van samenwerking met inwoners. Best liep hiermee voorop ten opzichte van veel middelgrote gemeenten in Nederland.

De Nota bewonersparticipatie uit 2012 beschrijft de kaders en uitgangspunten van de gemeente voor het betrekken van inwoners bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid en plannen. Deze kaders en uitgangspunten gelden nog steeds. De Nota bewonersparticipatie vermeldt ook dat de gemeente ruimte geeft aan bewoners die met initiatieven komen (trap Zelfbeheer van de participatieladder). Daarmee geeft de nota niet alleen een basis voor inwonersparticipatie, maar ook voor overheidsparticipatie en inwonersinitiatief.

De voor u liggende Notitie inwoners- en overheidsparticipatie dient dan ook niet ter vervanging van, maar als aanvulling op de Nota bewonersparticipatie. Enerzijds geeft ze een impuls aan de vernieuwing van inwonersparticipatie en anderzijds beschrijft ze concreet hoe we in Best invulling geven aan de trendbreuk, waarbij inwoners zelf initiatief nemen en de gemeente kunnen vragen om daarbij een rol te vervullen.

Deze notitie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zijn bedoeld als leidraad en geven richting aan de zoektocht naar nieuwe verhoudingen tussen inwoners en gemeente en een andere manier van (samen)werken.

Vervolg

In een voortdurende dialoog met de inwoners van Best ontwikkelen we het partnerschap met de inwoners verder. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de acties in het uitvoeringsprogramma vorm krijgen in nauwe samenspraak en samenwerking met betrokkenen en dat het uitvoeringsprogramma een dynamisch document is.

Nota bene. Sinds enige jaren gebruikt de gemeente in haar documenten bij voorkeur de term 'inwoner' in plaats van 'bewoner'. Daarom doen we dat ook in deze notitie.

Leeswijzer

Deze notitie bestaat uit drie delen. In deel 1 schetsen we de afbakening, context, ambitie en uitgangspunten van inwoners- en overheidsparticipatie. Deel 2 geeft aan de hand van inhoudelijke lijnen de richting van de ontwikkeling aan. In deel 3 staat beschreven welk budget voor het uitvoeren van de acties nodig is.

Het bijbehorende, separate uitvoeringsprogramma vertaalt de lijnen in concrete acties en is een dynamisch, periodiek bij te stellen document.

1.1 Waar gaat de notitie over: afbakening

In deze notitie staan de termen inwonersparticipatie en overheidsparticipatie centraal¹. Waar we de term inwoners gebruiken, bedoelen we ook ondernemers, maatschappelijke organisaties en verenigingen.

Onder *inwonersparticipatie* verstaan we dat de gemeente de inwoners van Best betreft bij de ontwikkeling van gemeentelijk (uitvoerings)beleid. Inwoners denken, praten, werken en beslissen (in sommige gevallen) mee over wat wij als gemeente ontwikkelen en uitvoeren. Ook het uitvoeren van (een deel van) het gemeentelijke beleid door de inwoner valt onder inwonersparticipatie.

Onder *overheidsparticipatie* verstaan wij dat de gemeentelijke organisatie meedenkt over of meewerkt aan initiatieven en activiteiten vanuit de inwoners die op een of ander wijze een collectief belang van Best dienen.

De combinatie van beide begrippen in de titel verwijst naar de wederkerigheid. De Nota bewonersparticipatie gaat uit van gemeentelijke initiatieven en het betrekken van inwoners daarbij, en zet daarmee inwonersparticipatie centraal. De voorliggende notitie beschrijft vooral de trendbreuk: hoe de gemeente (indien gewenst) kan participeren in initiatieven van inwoners. Dit kan op diverse manieren, van een actieve partnerrol tot een faciliterende rol (met bijvoorbeeld geld, kennis en netwerk).

De participatie kan betrekking hebben op alle thema's (ruimtelijk domein, het sociaal domein, cultuur, sport, veiligheid, economie, dienstverlening, verkeer et cetera). Bovendien gaat het over participatie bij zowel de ontwikkeling van visie als bij de uitvoering van projecten en activiteiten, van gemeente én inwoners. Waarbij overigens moet worden opgemerkt dat er grenzen zijn aan de mate waarin de gemeente invloed kan geven aan inwoners vanwege eigen verantwoordelijkheden, waaronder doeltreffend, doelmatig en rechtmatig bestuurlijk handelen. In wezen gaat het over de manier waarop wij (als bestuur en organisatie) ons opstellen tegenover inwoners van Best en hun initiatieven en vice versa.

1.2 Context

Deze notitie is ontwikkeld tegen de achtergrond van de volgende brede maatschappelijke discussie.

De rol van de overheid, de verantwoordelijkheid van inwoners, de participatiemaatschappij en de 'doe-democratie' zijn momenteel allemaal onderwerp van het maatschappelijke gesprek. De vanzelfsprekendheid waarmee bepaalde maatschappelijke activiteiten en voorzieningen door de gemeentelijke overheid werden gerealiseerd, is weggefallen. Daarmee komt de vraag centraal te staan wat de onvermijdelijke kerntaken van de gemeente zijn en welke taken inwoners zelf kunnen oppakken.

Meer en meer wordt de overheid gezien als een organisatie die niet zozeer boven de partijen staat, maar als een gelijkwaardige partner van inwoners opereert bij het realiseren van activiteiten en voorzieningen. Dit partnerschap vraagt om een andere houding en manier van werken van ons als gemeente, en ook inwoners moeten wennen. Het vereist van de gemeente, ook op de terreinen die nog steeds 'van de overheid' zijn, een houding van openheid, samenwerking, lef en invloed geven aan de inwoners (loslaten).

¹ Het begrip participatie wordt in Nederland op twee manieren gehanteerd. Ten eerste wanneer het gaat over de maatschappelijke participatie van individuele inwoners ten aanzien van bijvoorbeeld werk, opleiding en vrijwilligerswerk. Daarnaast wordt het gebruikt wanneer het gaat over initiatieven en samenwerking tussen overheid en inwoners, gericht op het realiseren van een collectief belang. In deze notitie gaat het over de tweede hantering van het begrip participatie. IN16-03813

Tegelijkertijd gaat het maatschappelijke gesprek van bestuurders, maatschappelijke instellingen en inwonersorganisaties over het vraagstuk van de (afnemende) betrokkenheid van inwoners en de zoektocht naar het vinden van draagvlak bij de mensen waarvoor zij zich inzetten. Met daarbij ook de zorg dat sommige mensen overvraagd worden, op het gebied van vrijwilligerswerk en deelname aan participatie- en onderzoekstrajecten.

Hier tegenover staat een rijkdom aan maatschappelijke initiatieven, soms op terreinen die tot voor kort als het (exclusieve) domein van de overheid werden gezien. Voor een deel gebeurt dat als reactie op bezuinigingen, maar voor een zeker zo groot deel ook vanuit de eigen behoefte van inwoners om op de een of andere manier bij te dragen aan de problemen van deze tijd, zoals armoede, eenzaamheid en klimaatverandering. En voor een belangrijk deel gebeurt dit -soms bewust- buiten de overheid om.

1.3 Posities en rolverdelingen van inwoners en gemeente in vier soorten relaties

We schetsen hieronder vier mogelijke relaties tussen inwoner en gemeente. Ze beschrijven de posities en rolverdelingen van beiden en sluiten elkaar niet uit. Sterker nog: ze zullen naast elkaar (blijven) bestaan en soms beïnvloeden ze elkaar. Deze vier relaties zijn:

Relatie 1: Dienstverlening. Overheid als regelaar, inwoner als klant (paspoort, huishoudelijke hulp, vergunningen, uitkeringen, handhaving et cetera).

- **Relatie 2: Inwonersparticipatie.** De overheid als regisseur, de inwoner neemt deel aan het beleid.
- **Relatie 3: Overheidsparticipatie.** Samenwerking op initiatief van de inwoner. De overheid neemt (op verzoek) deel aan de initiatieven van inwoners.
- **Relatie 4: Inwonersinitiatief.** De verantwoordelijkheid ligt geheel bij de inwoners.

Inwonersparticipatie is een leerproces waarin de gemeente Best al de nodige stappen heeft gezet. We betrekken inwoners op verschillende manieren en bij diverse onderwerpen. Dat inwonersparticipatie een bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van gemeentelijk beleid en uitvoering is bij diverse afdelingen inmiddels een geïntegreerd besef. Daarnaast faciliteren we initiatieven van inwoners vaker en op diverse manieren. Het contact met inwoners, organisaties en andere belanghebbenden groeit dan ook. De samenwerking wordt sterker en we signaleren behoeften sneller.

We zijn momenteel als gemeente vooral actief in relatie 1 en relatie 2. Daarnaast doen we met Best Duurzaam ervaring op met gelijkwaardig partnerschap, een combinatie van relatie 2 en 3. Dit gebeurt in een coöperatieve samenwerking met als credo: samen onderzoeken, samen kiezen, samen aan de slag. Deze samenwerking vraagt nog nadere uitwerking. Ook van relatie 4 (inwonersinitiatief) kennen we in Best al voorbeelden, zoals Samen sterk in Speelheide, Best in dialoog en WhatsApp buurtpreventie of Next door. Daarnaast zijn ook het bloeiende verenigingsleven en de vele evenementen aansprekende voorbeelden van inwonersinitiatief.

1.4 Ambitie

De ambitie op het gebied van inwoners- en overheidsparticipatie is op diverse manieren en vanuit meerdere invalshoeken benoemd.

Bestuur

Het beleidsakkoord 2014-2018 'Verbinden met daadkracht' gaat uit van een (deels) andere rolverdeling tussen overheid, inwoners, ondernemers en instellingen, met veranderende onderlinge verhoudingen en nieuwe vormen van samenwerking. Van de inwoners wordt verwacht dat zij, wanneer mogelijk, vanuit hun eigen kracht zelf tot oplossingen komen. De gemeente springt bij als dat noodzakelijk blijkt en staat oplossingen niet in de weg door onnodige bureaucratie, regeltjes en papierwerk.

Samenleving

In het traject voor herijking van de bewonersoverleggen gaven de betrokkenen aan dat zij behoefte hebben aan betere onderlinge samenwerking en serieus genomen worden. Hiervoor zijn nodig:

- verbeterde wederzijdse communicatie (beter naar elkaar luisteren, duidelijke afspraken maken en deze nakomen);
- snellere reactie en besluitvorming;
- dialoog en vooroverleg vanaf de (op)start van trajecten;
- minder regels en procedures, maar oplossingsgericht werken, met lef;
- persoonlijker (en vast) contact;
- een interactief en digitaal netwerk, bijvoorbeeld via online platforms die informatie delen en ontmoeten faciliteren;
- flexibele budgetten.

Bovendien vroegen zij aandacht voor de zwakkeren in onze samenleving. Ze willen voorkomen dat deze mensen in veranderende samenleving buiten de boot vallen.

Ambtelijke organisatie

De ambtelijke organisatie heeft de ambitie van het beleidsakkoord vertaald in de organisatievisie 'Wij staan samen voor een sterke Bestse gemeenschap en regio' en -missie: 'Wij zijn een netwerkende organisatie met een faciliterende rol in de Bestse gemeenschap. Wij zijn omgevingsbewust en ontwikkelen eigen kracht om bij te dragen aan haar duurzame toekomst.'

"Daarbij staan vijf thema's centraal waarvoor de gemeentelijke organisatie de komende jaren staat, in het belang van de eigen organisatie én van de samenleving:

- Respect: 'respecteer de ander zoals hij of zij is'
- Eigenkracht: 'gebruikmaken van eigen talent'
- Samendoen: 'niet ik, niet jij, maar wij'
- Eenvoudig: 'snel en simpel voor iedereen'
- Realisme: 'balans tussen ambitie en capaciteit'

Bij dit alles staat de samenleving centraal. Wij werken als organisatie meer van buiten naar binnen, sluiten meer aan bij de leefwereld van inwoners en samen met hen geven we Best vorm.

Dit doen we door:

- netwerken: doelgericht samenwerken met inwoners, gemeenten, partners, marktpartijen
- faciliteren: scheppen van condities om, waar het kan, verantwoordelijkheid over te dragen
- omgevingsbewust: we zijn en handelen alert op wat speelt in de omgeving
- eigenkracht: stimuleren en benutten aanwezige en potentiële talenten
- duurzame toekomst: in het handelen van vandaag houden we rekening met het effect op morgen"

Eén algemene ambitie benoemen we hier daarnaast nog specifiek. Best is al zo'n tien jaar bezig met het ontwikkelen van inwonersparticipatie en we hebben daarbij goede resultaten geboekt. We constateren echter dat relatief weinig en veelal dezelfde inwoners (de 'usual suspects') actief betrokken zijn bij deze trajecten. We zetten de komende jaren dan ook sterk in op het betrekken van wezenlijk meer en vooral ook andere dan de gebruikelijke inwoners en gaan op zoek naar hoe we dit kunnen realiseren.

De ambities wijzen alle in dezelfde richting. Ze hebben een grote invloed op onze gemeentelijke organisatie, het bestuur en de gemeenteraad: ze vragen dat de gemeente werkt in verschillende rollen naast elkaar, en dit niet alleen in woorden zegt, maar vooral in ook daden laat zien.

1.5 Voorwaarden voor het behalen van de ambitie

Partnerschap, loslaten en maatwerk

Deze notitie gaat over samen denken, samen delen, ontmoeten, samenwerken en samen beslissen. We bouwen samen met de inwoners aan Best en spreken elkaar dan ook aan op dat **partnerschap**, en niet alleen als cliënt of consument van gemeentelijke producten. Partnerschap houdt in: gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid, natuurlijk vanuit verschillende rollen en mogelijkheden. We geven daarbij, vanuit een visie op eigen kracht en samen kracht, verantwoordelijkheid en vertrouwen aan (het oordeel van) de inwoners van Best.

Een gezamenlijke zoektocht betekent ook dat wij een volwaardige en betrouwbare partner zijn voor inwoners van Best. Een die initiatieven ontlokt, inwoners uitdaagt het heft in eigen handen te nemen en de focus legt op het geven van ruimte aan, mogelijk maken, stimuleren en verbinden van initiatieven.

Het betekent durven **loslaten**. Want als wij met de inwoners een leerproces ingaan en experimenteren met nieuwe rollen en verhoudingen, dan vraagt dit - van zowel de gemeente als de inwoners - acceptatie dat zaken soms ook niet lukken, en van ons als gemeente acceptatie dat er andere beslissingen worden genomen dan wij wellicht zelf hadden gedaan. Durven loslaten vraagt bovendien om wederzijds vertrouwen.

In gelijkwaardigheid en meer van buiten naar binnen opereren vraagt bovendien dat we flexibeler worden, **maatwerk** leveren en durven te differentiëren. Want geen enkel initiatief van inwoners is hetzelfde, inwoners verschillen in ambities en mogelijkheden en elke wijk is anders. Oplossingen die voor een bepaalde situatie succesvol bleken, rollen wij dan ook niet vanzelfsprekend uit over heel Best. In Best dragen we zorg voor een prettig woonklimaat en voor zwakkere groepen. Ook dit betekent maatwerk waarbij wij aan de 'verschillende snelheden' recht doen. Als betrouwbare overheid zorgen we voor een goede rol en positie voor alle inwoners bij experimenten, stellen we het algemeen belang veilig en beschermen we kwetsbare groepen. Er zijn grenzen aan de mate waarin wij invloed kunnen geven aan inwoners vanwege onze eigen verantwoordelijkheden, waaronder doeltreffend, doelmatig en rechtmatig bestuurlijk handelen. Het verkennen van deze grenzen is onderdeel van de gezamenlijke zoektocht.

Basis op orde biedt ruimte voor experimenteren

Onze organisatie wil betrouwbaar en degelijk zijn. Als wij inwoners vragen verantwoordelijkheid te dragen en bij te dragen aan de ontwikkeling van Best, dan is het wezenlijk onze eigen basis (rond bijvoorbeeld dienstverlening, communicatie en interactie met de inwoners) op orde te hebben. Wanneer we de 'basis op orde' hebben, kan erop worden teruggevallen als het anders loopt dan gehoopt. Daardoor kunnen we enerzijds accepteren dat experimenten kunnen mislukken en ontstaat anderzijds ruimte en vertrouwen om lef te tonen en te experimenteren. Dit vertrouwen is nodig om inwoners te betrekken bij deze zoektocht. Vernieuwen en experimenteren is immers, net als voor de gemeente, niet voor elke inwoner even gemakkelijk en voor de hand liggend.

Toegankelijk voor alle inwoners, lef tonen en focus op energie

We benutten de energie van Best optimaal en maken het partnerschap voor zo veel mogelijk inwoners toegankelijk. Inwoners die goede initiatieven ontwikkelen stimuleren en ondersteunen we, ongeacht de mate waarin zij zich formeel (willen en kunnen) organiseren. We focussen op energie-opwekkers en gangmakers en niet alleen op formele voorwaarden en structuren van formele representativiteit. Wij beoordelen initiatieven op het vermogen om zaken in beweging te zetten, op de mate waarin zij bijdragen aan voor Best wenselijke doelen en op openheid, transparantie en gedragenheid.

Dat betekent niet dat we nooit zaken formeel regelen, maar wel dat we lef tonen door te zoeken naar mogelijkheden om initiatieven niet te laten frustreren door de systeemwereld van onze organisatie. Waar dat nodig en - binnen de genoemde grenzen aan de mate van invloed - mogelijk is, zoeken we de rek in de regels op en passen deze soepeler toe.

1.6 Samenvatting ambitie en voorwaarden

- De gemeente Best wil inwoners de ruimte geven om vanuit hun eigen kracht zelf tot initiatieven en oplossingen te komen, daarbij indien noodzakelijk en gevraagd bijspringen en bureaucratie, regeltjes en papierwerk zoveel mogelijk verminderen. Waarbij de grenzen aan de mate van invloed van inwoners afhangt van de eigen verantwoordelijkheden van de gemeente, waaronder doeltreffend, doelmatig en rechtmatig bestuurlijk handelen. In de gezamenlijke zoektocht verkennen we deze grenzen.
- De gemeente wil samen met de inwoners zoeken naar een goede invulling van deze veranderende rolverdeling, en daarbij nieuwe (communicatie)instrumenten en vernieuwende participatievormen inzetten.
- De gemeente vindt het belangrijk om bij dit proces oog te hebben voor de zwakkeren in onze samenleving, en meer en andere inwoners dan de gebruikelijke te betrekken.
- Om deze ambitie te bereiken wil de gemeente haar netwerken versterken en uitbouwen, doelgericht samenwerken met inwoners, gemeenten, partners en marktpartijen, en bovendien inzetten op het versterken van het omgevingsbewustzijn van haar medewerkers.

Voorwaarden om deze ambitie te behalen zijn: partnerschap, loslaten en maatwerk, ruimte bieden voor experiment door een basis op orde, toegankelijkheid voor alle inwoners, lef tonen en focus op energie.

In het tweede deel van deze notitie maken we de ambitie specifiek in vier 'lijnen'.

Deel 2 Lijnen voor de ontwikkeling van inwoners- en overheidsparticipatie

In vier lijnen geven we richting aan de reis naar nieuwe verhoudingen en nieuwe vormen van samenwerking tussen inwoners en gemeente. De lijnen zijn bedoeld om inwoners- en overheidsparticipatie in alle domeinen verder te brengen.

De notitie geeft de richting aan waarin we verder denken, ontwikkelen en werken, en is een paraplu waaronder tal van activiteiten (kunnen) plaatsvinden. In het uitvoeringsprogramma krijgen de lijnen in acties concreet vorm. De notitie vormt de basis, het uitvoeringsprogramma is dynamisch. Voortdurend worden in het kader van inwoners- en overheidsparticipatie nieuwe discussies aangezwengeld en nieuwe initiatieven genomen, waardoor nieuwe uitdagingen en kansen zich voordoen. Werkenderwijs geven we de komende jaren, samen met de inwoners, verder concrete invulling aan de verschillende lijnen.

De eerste twee lijnen geven aan op welke wijze de gemeente met dit thema aan de slag gaat. De andere twee zijn ondersteunend of voorwaardelijk.

Het gaat om de volgende lijnen:

Lijn I: Inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid

Lijn II: Gemeentelijke participatie bij inwonersinitiatieven

Lijn III: Inspireren, laten inspireren en ontmoeten

Lijn IV: De gemeentelijke organisatie

Het Uitvoeringsprogramma (zie bijlage) beschrijft de acties die concreet invulling geven aan de vier lijnen.

Lijn I: Inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid

De eerste lijn redeneert vanuit de taken en verantwoordelijkheden van de gemeente.

De gemeente betreft inwoners en ondernemers van Best zoveel mogelijk bij de ontwikkeling van haar beleid en de uitvoering daarvan. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van inwonersparticipatie. De werkwijze Integrale wijkontwikkeling en het werken op basis van de Nota bewonersparticipatie zijn ingeburgerd in én buiten de gemeentelijke organisatie. Dit gaat verder dan de wettelijke verplichtingen rond bijvoorbeeld inspraak en cliëntenparticipatie.

Deze manier van werken diepen we verder uit. Daarbij is het niet alleen de uitdaging om de positieve ontwikkeling in de manier van werken binnen de organisatie vast te houden. Waar mogelijk verbeteren en vernieuwen we deze. Dit doen we mede door te experimenteren met creatieve technieken en communicatiemiddelen zoals sociale media, door beter maatwerk en door het inspireren en trainen van medewerkers.

We verkennen de mogelijkheden om zeggenschap van inwoners te vergroten. Daarbij komt de focus sterk te liggen op het interessant, aantrekkelijk en toegankelijk maken van zeggenschap en inwonersparticipatie voor meer en vooral ook andere inwoners, waarbij speciale aandacht uitgaat naar cliëntenparticipatie.

Bij het breder betrekken van inwoners spelen ook de bewonersoverleggen een rol. Van een nu vaak vanuit de wijk naar de gemeente adviserende rol bewegen zij zich meer naar de rol van verbinder in de wijk: een verbindingsknooppunt tussen bewoners (initiatieven) onderling en met partners in de wijk en de gemeente. Dit is niet alleen van belang voor inwonersparticipatie, maar ook voor eigen initiatieven van inwoners. De bewonersoverleggen maken zich (deels) los van de relatie met de gemeente en vervullen ook een verbindende rol in de wijk zelf.

Vaak zijn het andere partijen, zoals woningcorporaties of particuliere ontwikkelaars, die ontwikkelingen in Best (mee) realiseren. Wij willen dat ook zij de principes van inwonersparticipatie hanteren. Daar waar wij opdrachtgever zijn, maken we onze visie op inwonersparticipatie onderdeel van de opdracht.

Kort gezegd zijn de **werkrichtingen** binnen deze lijn:

- A. Wij verbreden het bereik van inwonersparticipatie wezenlijk door, naast de reeds actieve inwoners, meer en vooral ook andere inwoners dan gebruikelijk te betrekken bij onze trajecten.
- B. Wij gaan door met de ontwikkelde methodiek van inwonersparticipatie en zoeken samen met inwoners naar mogelijkheden de kwaliteit hiervan te verbeteren en uit te breiden. Daarbij zetten we nieuwe middelen en technieken in.
- C. Wij stimuleren actief dat derden (ontwikkelaars, opdrachtnemers en andere professionele partners) inwonersparticipatie toepassen.

Deze lijn draagt bij aan de relatie 2 (Inwonersparticipatie) en relatie 4 (Inwonersinitiatief).

Lijn II: Gemeentelijke participatie bij inwonersinitiatieven

De tweede lijn van deze notitie gaat over initiatieven van inwoners die bijdragen aan de kwaliteit van het leven en een collectief belang dienen.

De rol van de gemeente kan hierbij uiteenlopende vormen aannemen. Soms is er geen rol weggelegd voor de gemeente, soms wordt gevraagd te participeren. En als de gemeente een ondersteunende rol vervult, dan kan dit in verschillende vormen. Van het wegnemen van belemmeringen, het niet in de weg lopen, tot verdergaande vormen van faciliteren of partnerschap. Ook kan de gemeente ervaring, kennis en netwerk inzetten om initiatieven van de grond te krijgen, partijen bij elkaar te brengen en initiatieven te verbinden. Soms is het wenselijk verder te gaan en initiatieven te ontlocken door inwoners uit te nodigen en uit te dagen zelf zaken op te pakken.

Inwoners die actief willen worden hebben behoefte aan informatie over wat mogelijk is, welke ervaringen elders zijn opgedaan en welke ondersteuning voorhanden is. Wij werken eraan dat de gemeentelijke informatie hierover gemakkelijk vindbaar is. Daarnaast zoeken we samen met inwoners en andere partners naar passende mogelijkheden van (nieuwe) ICT-toepassingen en de inzet van sociale media om kennis en ervaringen te delen. Hierbij benutten we best practices van elders. Bij de ondersteuning van de inwoners ligt ook een belangrijke rol weggelegd voor door de gemeente gefinancierde (welzijns)organisaties en andere partners van de gemeente zoals woningcorporaties, bewonersoverleggen en coöperatie Best Duurzaam.

Samen met inwoners ontwikkelen we manieren om een breder scala aan inwonersinitiatieven mogelijk te maken.

Sinds het opstellen van de checklist bewonersparticipatie (een gereedschapskist voor de gemeentelijke organisatie voor de keuze van geschikte participatietools) zijn de participatiemogelijkheden toegenomen en is de behoefte in en buiten de organisatie veranderd. Ter ondersteuning van en in samenspraak met medewerkers én inwoners zorgen wij daarom voor deze update van deze -nu nog interne- checklist en vormen deze om tot een gezamenlijke en breed toegankelijke gereedschapskist voor inwoners- en overheidsparticipatie. Deze heeft meerdere doelen:

1. Meer houvast geven aan de organisatie en individuele medewerkers voor hoe zij omgaan met initiatieven van inwoners;
2. Actualiseren en innoveren van de participatiemogelijkheden;
3. Bieden van duidelijkheid aan inwoners over de mogelijkheden van samenwerking met de gemeente.

Binnen deze lijn zijn de **werkrichtingen** dus:

- D. Wij ontwikkelen samen met inwoners een eigentijdse manier om tools voor inwoners- en overheidsparticipatie breed te ontsluiten.
- E. Wij stimuleren inwoners om zelf zaken op te pakken.
- F. Samen met inwoners ontwikkelen we manieren om een breder scala aan inwonersinitiatieven mogelijk te maken.
- G. Wij zorgen ervoor dat de gemeentelijke informatie voor inwoners die actief zijn en/of willen worden en eigentijds en toegankelijk beschikbaar is.

Deze lijn draagt bij aan relatie 2 (Inwonersparticipatie), relatie 3 (Overheidsparticipatie) en relatie 4 (Inwonersinitiatief).

Lijn III: Inspireren, laten inspireren en ontmoeten

De derde lijn van deze notitie geeft richting aan ontmoeting en inspiratie.

Er gebeurt in Best veel op het gebied van inwoners- en overheidsparticipatie. Vanuit allerlei hoeken en partijen ontstaan initiatieven en activiteiten. Al deze initiatieven doen ervaringen op. Succesvolle, en ook minder succesvolle. Deze ervaringen zijn enorm waardevol voor inwoners die soortgelijke kansen zien of problemen tegenkomen. Bij het zoeken naar nieuwe wegen hoeven we niet voortdurend alles zelf uit te vinden. We laten onszelf én anderen in Best inspireren door vernieuwende opvattingen, 'best-practices' en best-persons uit Best en van elders. Dit kan leiden tot betere en effectievere oplossingen, en tot deelname van inwoners die we tot nu toe niet wisten te bereiken.

Samen met inwoners zoeken we naar een manier om deze informatie online toegankelijk te maken voor Best op een moderne en aantrekkelijke manier. Daarbij geven we ook invulling aan de behoefte tot (online) ontmoeting. We dagen Bestse organisaties uit hun expertise hierbij in te zetten ten dienste van de Bestse inwoner en zijn initiatief.

We blijven in gesprek met inwoners, ondernemers en instellingen over hoe we inwoners- en overheidsparticipatie verder ontwikkelen en uitbouwen. We maken daarbij gebruik van de expertise die in Best aanwezig is en gaan nadrukkelijk ook in gesprek met mensen die we tot nu toe niet of nauwelijks ontmoetten. Daarvoor nemen we zelf initiatieven, verkennen we nieuwe manieren, zoeken we samenwerking met en sluiten we aan bij initiatieven van inwoners zelf, zoals Best Duurzaam of Best in Dialoog. Daarnaast denken we aan het organiseren van een 'denktank' of een 'open panel' waarin actieve inwoners themagericht kunnen meedenken en -praten over allerlei onderwerpen, waaronder de verdere ontwikkeling van inwoners- en overheidsparticipatie, en cliëntenparticipatie.

In het kort zijn de **werkrichtingen** binnen deze lijn:

- H. Samen met inwoners werken we aan mogelijkheden voor initiatiefnemers én de gemeente om op een moderne en aantrekkelijke online manier vernieuwende opvattingen, 'best practices' en best persons uit Best en van elders met elkaar te delen, en om elkaar (bijvoorbeeld themagericht) te ontmoeten.
- I. We nemen initiatieven om samen met inwoners te zoeken naar nieuwe manieren om permanent met inwoners van Best in contact te zijn en samen te werken.

Deze lijn draagt bij aan relatie 2 (Inwonersparticipatie), relatie 3 (Overheidsparticipatie) en relatie 4 (Inwonersinitiatief).

Lijn IV: De gemeentelijke organisatie

In de vierde lijn komt aan bod hoe we de voorwaarden creëren die nodig zijn om de andere lijnen (en dus onze ambitie) te behalen.

Inwoners- en overheidsparticipatie heeft betekenis en consequenties voor onze hele organisatie. Het vraagt om samenhangend handelen naar buiten zowel in woorden als in daden. Het gaat daarbij niet om méér doen, maar vooral om ánders doen.

Een cruciale rol daarbij is weggelegd voor het dagelijks bestuur en de gemeenteraad, in het maatschappelijk uitdragen en het in de praktijk financieel, wettelijk-institutioneel en democratisch-politiek blijvend mogelijk maken van onze ambitie.

Wanneer wij inwoners vragen om bij te dragen aan de ontwikkeling van Best is een vereiste dat wij onze eigen zaken rond dienstverlening, communicatie en informatievoorziening op orde hebben. Ontwikkelingen binnen onze organisatie of binnen ons beleid - bijvoorbeeld over subsidiëring en maatschappelijk vastgoed - hebben vaak direct of indirect een relatie met het thema inwoners- en overheidsparticipatie. Wanneer dat relevant is betrekken we dit thema dan ook bij de ontwikkeling van onze organisatie of het beleid.

Inwoners- en overheidsparticipatie vraagt om een open en naar buiten gerichte organisatiecultuur en houding van medewerkers. Het vraagt om lef. Om ondernemende ambtenaren. Om een balans tussen regelgeving enerzijds en durven loslaten en experimenteren anderzijds, om flexibiliteit en improviseren, en om van buiten naar binnen werken. Wij ontwikkelen een aanbod om medewerkers mee te nemen in deze veranderingen en hen te trainen in de benodigde vaardigheden.

Initiatieven vanuit inwoners worden regelmatig gefrustreerd door procedures, formele eisen en regels vanuit de organisatie. We tonen lef door te zoeken naar mogelijkheden om belemmeringen weg te nemen en regelgeving te verminderen en vereenvoudigen.

Werkrichtingen binnen deze lijn zijn dan ook:

- J. Wij nemen inwoners- en overheidsparticipatie mee bij het bij de tijd houden van onze organisatie en werkwijzen.
- K. We nemen medewerkers van de organisatie mee in de ontwikkeling van inwoners- en overheidsparticipatie door een interactief aanbod voor het vergroten van vaardigheden en bewustzijn.
- L. Wij zoeken samen met inwoners naar manieren om regelgeving te verminderen, te vereenvoudigen en inwonersvriendelijker te maken.

Deze lijn draagt bij aan alle vier de relaties.

3.1 Organisatie

Voor elke actie is in het uitvoeringsprogramma een coördinator benoemd. Daarnaast is het belangrijk dat in de gemeentelijke organisatie een centrale sturing/coördinatie op het thema inwoners- en overheidsparticipatie plaatsvindt.

Bestuurlijk ligt deze bij de portefeuillehouders Inwonersparticipatie en Welzijn, en Volksgezondheid en Zorg. Het MT vervult deze rol voor de ambtelijke organisatie.

Concreet betekent dit dat bewaking van de voortgang van de geplande acties als volgt plaatsvindt:

- Tweemaandelijks tijdens de MT-vergaderingen;
- Tweemaandelijks tijdens het bestuurlijk afstemmingsoverleg Sociaal Domein;
- Halfjaarlijks tijdens vergaderingen van college van B en W.

3.2 Financiën

Een aantal van de te ondernemen acties kosten geld. Hieronder zetten we de verwachte kosten op een rij. Voor deze kosten is budget aangevraagd in de Kaderbrief 2017.

Actie	Incidenteel	Structureel
- ontwikkelen online participatie-gereedschapskist	€ 3.000	-
- ontwikkelen digitaal platform	€ 20.000	
- beheren digitaal platform (1/5 fte)		€ 15.000
- werksessies	€ 5.000	
Totaal	€ 28.000	€ 15.000

Voor de werksessies, die bijdragen aan de ontwikkeling van medewerkers, zijn subsidies beschikbaar. Met deze inkomsten is in bovenstaand overzicht nog geen rekening gehouden.

3.3 Proces

Bewoners

De bewonersoverleggen en de deelnemers van de netwerkbijeenkomsten hebben de conceptversie van deze notitie en het uitvoeringsprogramma ontvangen, met de vraag om eventuele aanvullende ideeën in te brengen. De hierop ontvangen reacties ('zienswijzen') zijn in de definitieve versie verwerkt.

MT en college van burgemeester en wethouders

De definitieve notitie en het uitvoeringsprogramma gaan naar het college ter vaststelling. Het MT wordt na vaststelling verder meegenomen in de inhoud ervan.

Gemeenteraad

Na het voorlopige besluit de notitie vast te stellen deelt het college de notitie met een begeleidende raadsinformatiebrief met de gemeenteraad, met daarbij het verzoek op- en aanmerkingen schriftelijk aan het college kenbaar te maken. Daarna stelt het college de notitie definitief vast.

3.4 Communicatie

Na vaststelling vindt, samen met de voorzitter van het GOEB, een persgesprek plaats om de totstandkoming en de inhoud van de notitie en het uitvoeringsprogramma toe te lichten.

Bovendien krijgen de indieners van een zienswijze op de conceptnotitie een reactie hierop.

Daarnaast vindt over de diverse te ondernemen acties communicatie plaats via diverse media om de Beste inwoner te enthousiasmeren daarbij een actieve rol te vervullen.